

Barne – og likestillingsdepartementet

Deres ref. 17/219

Oslo, 23. juni 2017

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – FORSLAG TIL ENDRINGER I BARNELOVEN OG STATSBORGERLOVEN

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 30. mars 2017.

Rettspolitisk forening er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper.

Foreninga vil i det følgende gi sine innspill til forslagene om hjemmel til å be om DNA-testing i statsborgerskapssaker, innsnevring av hvilke utenriktjenestemenn som skal kunne motta farskapsforklaringer i utlandet, og nye vilkår for farskapsfastsettelse i Norge.

Vi har ingen bemerkningen til forslaget om å presisere i statsborgerloven § 4 at foreldreskapet må følge av barnelovens bestemmelser, og heller ingen til forslaget om å lovfeste mater est-prinsippet for barn født i utlandet.

2. Om forslagene

2.1 DNA-testing i statsborgerskapssaker.

Departementet foreslår å innføre en hjemmel til å be om DNA-test for å fastslå farskap i de tilfellene der far, barn eller mor ikke kan godtgjøre sin identitet, eller det er grunn til å tro at det vil gis uriktige opplysninger om hvem som er barnefar. En forutsetning er at de øvrige opplysningene i saken ikke gir grunnlag for med rimelig sikkerhet å fastslå farskapet. Forslaget innebærer at det gjøres unntak fra presumpsjonen i barneloven om at den som erklærer seg som far også er barnets genetiske far.

Rettspolitisk forening er i prinsippet positive til at det etableres treffsikre rutiner for å fastsette farskap. Det vil ofte kunne være vanskelig å bevise farskap med en erklæring alene i saker der det er tvil om barns, mors eller fars identitet. I slike tilfeller vil DNA-testen kunne avklare familierelasjonen bedre enn det en ren erklæring vil kunne gjøre.

Rettspolitisk forening mener det er helt riktig at bestemmelsen kun skal være en unntaksbestemmelse. Det er imidlertid helt avgjørende at dette også blir *praktisert* som et unntak og ikke som en hovedregel. Rettspolitisk forening frykter at regelen vil kunne bli brukt helt skjematisk for erklæringer som framsettes av borgere fra visse land. Det må foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak, selv når foreldre og barn er fra land som ikke produserer gode ID-dokumenter. Ellers vil forslaget potensielt kunne åpne for indirekte diskriminering.

Departementet har ikke redegjort for bevisterskelen for at det skal være ”grunn til å tro” at det vil gis uriktige opplysninger om hvem som er barnefar. Etter sin ordlyd fremstår bevisterskelen som svært lav. Rettspolitisk forening etterlyser en begrunnelse for dette. Dersom hensikten er at regelen i praksis skal fungere som et unntak og ikke som en hovedregel, bør bevisterskelen i hvert fall legges til alminnelig sannsynlighetsovervekt.

Departementet etterspør høringsinstansenes syn på hvorvidt en beslutning om ikke å motta en erklæring om farskap fordi DNA-testen er negativ eller fordi far motsetter seg DNA-test skal være et enkeltvedtak. Rettspolitisk forening mener at en slik beslutning åpenbart er bestemmende for rettigheter og plikter jf. forvaltningsloven § 2 b. Beslutningen vil kunne påvirke et barns statsborgerskap, en status som gir rettigheter og plikter av helt avgjørende betydning for barnets livsutfoldelse og oppvekstvilkår. Videre vil en slik beslutning påvirke både den som erklærer seg som far sine foreldrerettigheter og plikter, samt mors rettigheter overfor barnefar. Rettspolitisk forening mener derfor at ovennevnte beslutning må fattes i form av et enkeltvedtak.

2.2 Forslag om å innskrenke hvilke utenriktjenestemenn som kan motta farskaps erklæring.

Rettspolitisk forening har ingen kommentarer til at ordlyden i barnelovens § 4 annet ledd bokstav d endres slik at begrepsbruken blir i tråd med ny utenriktjenestelov.

Departementet foreslår i tillegg at kun utsendt utenriktjenestemann skal ha kompetanse når det gjelder erklæring om farskap. Dette innebærer at farskap bare kan erklæres ved diplomatisk/konsulær fagstasjon, ikke overfor honorære representanter.

Rettspolitisk forening stiller spørsmålsteget ved hvorvidt det er behov for å innskrenke personkretsen så drastisk. Forslaget vil innebære at aktuelle lokasjoner å fremme erklæring ved, reduseres med 360. Foreninga anerkjenner at det å motta en erklæring om farskap er en viktig forvaltningsoppgave, og at en slik beslutning har omfattende rettsvirkninger. Imidlertid er det helt sentralt at også nordmenn bosatt i land uten diplomatisk/konsulær fagstasjon skal få avklart farskap for sine barn. Departementet kan vurdere en mindre inngripende ordning, der f.eks. honorære konsulater beholder sin myndighet til å erklære farskap i tilfeller hvor det ikke foreligger tvil om identitet.

2.3 Forslag om endring av jurisdiksjonsregler.

Departementet foreslår en endring i barneloven § 81 som regulerer situasjonen der farskapet kan fastsettes i Norge og det samtidig er anledning til å fastsette farskap i ett eller flere andre land. Forslaget innebærer at norske myndigheter ikke skal fastsette farskapet dersom farskap kan kreves fastsatt i et land saken/partene har nær tilknytning til, og retten finner at hensynet til hvor saken best kan opplyses, tilsier at saken behandles der.

Rettspolitisk forening mener at forslaget slik det foreligger nå vil ramme svært mange, tross intensjonen om at bestemmelsen kun skal gjelde i et fåtall av saker. Svært ofte fødes det barn hvor mor og barn har vanlig bosted i og/eller er statsborgere i et annet land. Forslaget, slik det foreligger, vil innebære at i farskap ikke vil kunne fastsettes i Norge i tilfeller der barn fødes i utlandet med norsk far, men hvor mor og barn bor i utlandet og er utenlandske borgere. Det er forståelig at konkurrerende jurisdiksjon forekommer og er et praktisk problem. Foreninga mener imidlertid at det her anlegges en svært vid tolkning av unntaksbestemmelsen, og at i hvert fall foreldre som er norske borgere burde være unntatt.

Forslaget innebærer ikke at det skal vurderes hvorvidt det faktisk finnes mekanismer i det aktuelle hjemlandet til å fastslå farskap for de aktuelle foreldrene. Dette er kritikkverdig. Dersom det ikke foreligger alternative jurisdiksjoner som er praktisk tilgjengelig for foreldrene, kommer ikke problemet med konkurrerende jurisdiksjon på spissen. I slike tilfeller er det ingen grunn til å nekte behandling i Norge. Rettspolitisk forening mener at det må kreves at det gjøres en vurdering av om det faktisk er mulig å fastslå farskap i det aktuelle hjemlandet før norske myndigheter kan la være å fastsette farskap.

Foreninga er også kritiske til at det skal være tilstrekkelig for å nekte behandling av en sak at mor og barn har "vanlig bosted" i et annet land. Dersom mor og barn ikke har formell oppholdstillatelse i det aktuelle landet, kan det i visse tilfeller være vanskelig å ha tilgang på et rettssystem som kan fastsette farskap for barnet.

I følge forslaget skal det ikke være tilstrekkelig for å nekte behandling at *saken* har "nær tilknytning" til et annet land. Hvis dette er intensjonen, burde ordlyden i forslaget endres til "dersom partene har nær tilknytning", eventuelt til "saken og partene har nær tilknytning".

Departementet etterlyser høringsinstansenes syn på om det bør være klagerett over beslutninger om at en sak ikke tas til behandling. Rettspolitisk forening mener at dette burde regnes som et enkeltvedtak, særlig dersom foreldrene ikke har tilgang på andre måter å fastsette foreldreskap på.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Siri Rudå på telefon 98120170, eller e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen
for Rettspolitisk forening
Siri Rudå